

Erich Schneider (Hrsg.): Skandinavische Wirtschaftsprobleme im heutigen Europa. J. C. B. Mohr, Tübingen 1967. 138 sider. Pris: 10 DM.

I juni 1967 afholdtes en rundbordskonference på Kiels universitet med deltagelse af økonomer fra Tyskland, England, Danmark, Norge, Sverige og Finland. Temaet for konferencen var de skandinaviske landes økonomiske problemer set i relation til den europæiske markedsdeling. Det er indlægene fra denne konference, man nu har udgivet. I den foreliggende bog finder man ikke en samlet og systematisk gennemgang af de skandinaviske landes markeds-mæssige problemer. Det hænger naturligt sammen med, at det er en samling artikler skrevet af flere økonomer. Hertil kommer, at bogens titel måske ikke er helt dækkende. Over halvdelen af bogen handler om samarbejdet inden for EEC og EFTA, markedsdannelsernes indvirkning på samhandelen og den britiske økonomis placering i Vesteuropa. Det er først i sidste del af bogen, man direkte beskæftiger sig med de skandinaviske problemer.

Bogen starter med et tysk bidrag af Hans Krämer om det økonomiske samarbejde inden for EEC og EFTA. Der forsøges en sammenligning af samarbejdets karakter og omfang inden for de to markedsdannelser. I EEC har man haft kommissionen som drivkraft, hvor man i EFTA har nedsat specielle komiteer til behandling af de koordineringsproblemer, som automatisk opstår langs ad vejen, når den handelsmæssige integration udbygges. Når EFTA samarbejdet har fået en mere sporadisk og mindre institutionelt præget karakter, skyldes det naturligvis forskelle i sammenslutningernes historiske oprindelse og formål, større geografiske og kulturelle forskelle inden for EFTA, samt større ulighed i medlemmernes styrke inden for EFTA. Krämer fremsætter den vurdering, at når man tager disse forskelle i betragtning, er EFTA samarbejdet kommet forbløffende langt i sammenligning med EEC. Det er mere viljen til samarbejde end institutio-

nernes udformning, der bestemmer samarbejdets omfang. En mere omfattende diskussion af fordele og ulemper ved en koordinering af landenes økonomiske politik frem for indførelse af overstatslige myndigheder får man dog ikke.

Det andet tyske bidrag af Torsten Tewes foretager en analyse af markedssammenslutningernes indflydelse på samhandelen. I hvilket omfang har markedsdannelserne virket handelsskabende og handelsforvridende? Han kommer til den konklusion, at i den interne handel er der sket en betydelig handelsskabelse, hvorimod det ikke skulle være muligt at sige noget om en handelsforvridning. Resultaterne varierer efter, om man måler i reale eller nominelle størrelser. Udregninger af den her nævnte art kan altid diskuteres. Det er jo vanskeligt at vurdere, hvordan samhandelen ville have udviklet sig uden markedsdannelserne. Det er vel også et spørgsmål om markedsdannelsernes umiddelbare indflydelse på samhandelsmønstret er særlig betydningsfuld. Mere interessant er det at se på den påvirkning af konkurrenceevnen og væksten, som følger med integrationen. Da disse virkninger er næsten umulige at måle, er det forklarligt, at de får en stedmoderlig behandling i analyser af den her nævnte art.

I et indlæg om Englands stilling i Europa redegør Peter Oppenheimer for den nærmere tilknytning, den engelske økonomi har fået til Kontinentaleuropa. Det er sket gennem en øget samhandel, private engelske investeringer på kontinentet samt gennem skabelsen af et internationalt penge- og kapitalmarked. I England har man på en gang haft en lav vækstrate og samtidig betalingsbalanceproblemer. Det forklares dels ved svigtende konkurrenceevne dels ved ringe tilgang til arbejdsmarkedet. Den svigtende konkurrenceevne henføres igen til for ringe et efterspørgselspres specielt fra udlandet. Især den svage efterspørgsel efter investeringsgoder skulle have været uheldig. Her skulle store forsvarsudgifter også have svækket virksomhedernes interesse for de eksisterende eksportmuligheder

Erich Schneider (Hrsg.): Skandinavische Wirtschaftsprobleme im heutigen Europa. J. C. B. Mohr, Tübingen 1967. 138 sider. Pris: 10 DM.

I juni 1967 afholdtes en rundbordskonference på Kiels universitet med deltagelse af økonomer fra Tyskland, England, Danmark, Norge, Sverige og Finland. Temaet for konferencen var de skandinaviske landes økonomiske problemer set i relation til den europæiske markedsdeling. Det er indlægene fra denne conference, man nu har udgivet. I den foreliggende bog finder man ikke en samlet og systematisk gennemgang af de skandinaviske landes markeds-mæssige problemer. Det hænger naturligt sammen med, at det er en samling artikler skrevet af flere økonomer. Hertil kommer, at bogens titel måske ikke er helt dækkende. Over halvdelen af bogen handler om samarbejdet inden for EEC og EFTA, markedsdannelsernes indvirkning på samhandelen og den britiske økonomis placering i Vesteuropa. Det er først i sidste del af bogen, man direkte beskæftiger sig med de skandinaviske problemer.

Bogen starter med et tysk bidrag af Hans Krämer om det økonomiske samarbejde inden for EEC og EFTA. Der forsøges en sammenligning af samarbejdets karakter og omfang inden for de to markedsdannelser. I EEC har man haft kommissionen som drivkraft, hvor man i EFTA har nedsat specielle komiteer til behandling af de koordineringsproblemer, som automatisk opstår langs ad vejen, når den handelsmæssige integration udbygges. Når EFTA samarbejdet har fået en mere sporadisk og mindre institutionelt præget karakter, skyldes det naturligvis forskelle i sammenslutningernes historiske oprindelse og formål, større geografiske og kulturelle forskelle inden for EFTA, samt større ulighed i medlemmernes styrke inden for EFTA. Krämer fremsætter den vurdering, at når man tager disse forskelle i betragtning, er EFTA samarbejdet kommet forbløffende langt i sammenligning med EEC. Det er mere viljen til samarbejde end institutio-

nernes udformning, der bestemmer samarbejdets omfang. En mere omfattende diskussion af fordele og ulemper ved en koordinering af landenes økonomiske politik frem for indførelse af overstatslige myndigheder får man dog ikke.

Det andet tyske bidrag af Torsten Tewes foretager en analyse af markedssammenslutningernes indflydelse på samhandelen. I hvilket omfang har markedsdannelserne virket handelsskabende og handelsforvridende? Han kommer til den konklusion, at i den interne handel er der sket en betydelig handelsskabelse, hvorimod det ikke skulle være muligt at sige noget om en handelsforvridning. Resultaterne varierer efter, om man måler i reale eller nominelle størrelser. Udregninger af den her nævnte art kan altid diskuteres. Det er jo vanskeligt at vurdere, hvordan samhandelen ville have udviklet sig uden markedsdannelserne. Det er vel også et spørgsmål om markedsdannelsernes umiddelbare indflydelse på samhandelsmønstret er særlig betydningsfuld. Mere interessant er det at se på den påvirkning af konkurrenceevnen og væksten, som følger med integrationen. Da disse virkninger er næsten umulige at måle, er det forklarligt, at de får en stedmoderlig behandling i analyser af den her nævnte art.

I et indlæg om Englands stilling i Europa redegør Peter Oppenheimer for den nærmere tilknytning, den engelske økonomi har fået til Kontinentaleuropa. Det er sket gennem en øget samhandel, private engelske investeringer på kontinentet samt gennem skabelsen af et internationalt penge- og kapitalmarked. I England har man på en gang haft en lav vækstrate og samtidig betalingsbalanceproblemer. Det forklares dels ved svigtende konkurrenceevne dels ved ringe tilgang til arbejdsmarkedet. Den svigtende konkurrenceevne henføres igen til for ringe et efterspørgselspres specielt fra udlandet. Især den svage efterspørgsel efter investeringsgoder skulle have været uheldig. Her skulle store forsvarsudgifter også have svækket virksomhedernes interesse for de eksisterende eksportmuligheder

af maskiner og lignende. Men selv om man havde haft en kraftig udenlandsk efterspørgsel, ville en ringe tilgang til det industrielle arbejdsmarked have sat snævre grænser for vækstmulighederne. Oppenheimer mener ikke, at en britisk tilslutning til EEC kan løse de økonomiske problemer. Der henvises til den yderlige belastning af betalingsbalancen som følger med fællesmarkedets landbrugsordninger, det højere omkostningsniveau, ringere toldbeskyttelse over for såvel EEC som USA, bortfald af EFTA-præferencerne samt liberaliseringen af kapitalbevægelserne.

De to danske bidrag er skrevet af professor Holger Gad, Århus, og cand.oecon. Helge Korsbæk, København. Holger Gad behandler den danske landbrugseksport, hvor han tager sit udgangspunkt i landbrugsomlægningen i slutningen af forrige århundrede, og nævner de vækststimulerende følger, det fik. Efter anden verdenskrig nås et nyt internationalt vendepunkt. Udbudet øges kraftigt gennem landbrugets industrialisering. Artiklen slutes af med en vurdering af dansk landbrugs gevinst ved en tilslutning til EEC. Nettogevinsten skulle med de nugældende producentpriser i fællesmarkedet ifølge Gad beløbe sig til 2 mia. kr. Det store spørgsmål er imidlertid om det prisniveau på landbrugsprodukter, som EEC tilsigter i dag, kan holde. Fællesmarkedets overskudsproblemer er velkendte.

Helge Korsbæk analyserer den danske industris udvikling i perioden 1950-65. De betydelige strukturændringer, som har fun-

det sted, gennemgås. Det interessante ved Korsbæks artikel er præciseringen af de store rationaliseringer, som også foregik i perioden 1950-58. Det er et punkt, som ofte overses. Gennem en reduktion af antallet er virksomhedernes gennemsnitsstørrelse steget specielt i perioden 1950-58. På tilsvarende måde er det særlig i denne periode, at industrieksportens andel af industriproduktionen steg kraftigt. På grund af dårlige afsætningsmuligheder på hjemmemarkedet måtte man rationalisere og interessere sig for eksportmarkederne. Industriens fortsatte ekspansionsmuligheder begrænses af en mindre tilgang af arbejdskraft, ligesom muligheden for at få tilført den nødvendige kapital ikke bedømmes optimistisk. Artiklen afsluttes med en vurdering af virkningerne på dansk industri af en tilslutning til EEC. På længere sigt antages fordelene at være større end ulemperne. På kort sigt menes der ikke at være stærke argumenter for, at dansk industri skulle ønske Danmark optaget i EEC.

Ud over de her nævnte bidrag er der artikler om de andre skandinaviske lande. En sammenfattende vurdering af de skandinaviske landes indbyrdes samarbejde eller en vurdering af landenes rolle i den europæiske helhed findes ikke. Hver for sig er bidragene underholdende, selv om det er kendte synspunkter, som fremføres.

Søren Kjeldsen-Kragh*

* Amanuensis ved Handelshøjskolen i København.